

KRÁSY SLOVENSKA

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS SOKOLA, VENOVANÝ PROPAGÁCIÍ A OCHRANĚ PŘÍRODNÝCH
KRÁS, TURISTICE, HOROLEZECTVU, VODÁCTVU, CESTOVNÉMU RUCHU A JASKYNIARSTVU **9**

II.

Prvovýstup „Velickou próbou“ na Stalinov štít (1874).

Keď v 70-tych rokoch XIX. storočia ujímalo sa všeobecne presvedčenie, prejavéne už roku 1837 Ludovítom Greinerom, roku 1860 prof. Karlom Kořistkom a 1862 geometrom Fridrichom Fuchsom, že nie Lomnický štít je najvyšším štítom Tatier, ale štít Stalinov (čo potom r. 1876 nepodvratne potvrdil výsledok merania geodetického oddelenia viedenského vojenského ústavu)¹, na všetkých stranách vznikol čulý záujem o tento posiaľ úplne nepovšimnutý štít a zároveň i snaha vystúpiť na končiar.

Vtedy Ján Still, starý učiteľ z Novej Lesnej a svojho času povestný tatranský vodca (1804—1890), napísal Antonovi Döllerovi, majorovi v. v. a pokladníkovi vzniklého vtedy Uhor. Karpatského spolku list, v ktorom mu oznámil, že on so svojím švagrom Gelhofom, Martinom Spitzkopfom-Urbantom a ešte dvoma ďalšími lovecami kamzíkov už roku 1834 vystúpil na Stalinov (Gerlachovský) štít², ale nevedel predložiť na to vieryhodný dôkaz. Tiež vtedy Martin Spitzkopf-Urban, mlynár z Novej Lesnej a tatranský vodca tvrdil, že on koncom 60-tych rokov XIX. storočia vyviedol na Stalinov štít istého nemeckého horolezca, ktorého meno však nevedel, a odvolával sa pritom na svedectvo svojich spoluobčanov v Novej Lesnej.³

Prvý zaručený výstup na tento štít uskutočnil v auguste 1872 František Holst, univerzitný poslucháč z Východného Pruska, za vodcovstva Jána Stilla.⁴ Ďalší výstup urobil 7. augusta 1874 prof. teologie z Berlína Teodor Steinberg s teologom Hugom Elsnerom, v sprievode vodcu Jána Stilla a nosiča Samuela Horvaya. Bol to prvý výstup, ktorý prof. Steinberg aj opísal v Petermannovom časopise „Geographische Zeitschrift“ v Gothe roku 1874, pričom však neprávom tvrdil, akoby on bol na Stalinov štít vystúpil ako prvý. Krátko za ním vystúpil na tento štít Jozef Stolarczyk, r. k. farár zo Zakopaného, v sprievode Jána Stilla a 31. augusta 1874 peštiansky alpinista Dr. Móríc Déchy so sprievodom.⁵

Všetky dávnejšie výstupy na Stalinov štít dialy sa z Velickej doliny; účastníci asi na 1/2 hodiny cesty pod Velickým plesom odrazili sa naľavo, juhovýchodným hrebeňom vystúpili ku gerlachovskému Kotlu, cezeň alebo jeho obídením západnou stranou dostali sa na Malý Gerlachovský (Kotlový) štít a odtiaľ hrebeňom na končiar. Cesta bola veľmi namáhavá a zdĺhavá, zo Starého Smokovca trvala tá i späť až 20 hodín. Preto hľadali novú výhodnejšiu cestu. To sa podarilo Dr. M. Déchymu 31. aug. 1874 z Velickej doliny tzv. Velickou alebo Gerlachovskou próbou a 15. augusta 1877 Ing. Viktor Lorenc z Krompách, v sprievode vodcov Jána Rumanu a Jána Pasternáka zo Štôly objavil najkratšiu a priamu výstupovú cestu na Stalinov štít z Batizovskej doliny tzv. Batizovskou próbou.⁶ Neskoršie objavili aj ďalšie výstupové cesty, ale to sú už len pre rutinizovaných horolezcov.

Dr. Móríc Déchy, maďarský cestovateľ, náruživý horolezec a odborný spisovateľ, pestoval alpinizmus mimo Tatier v Alpách (prvovýstup na Dent Blanche r. 1873!), v Himalájach (1879) a na Kaukaze (od r. 1884). V Tatrách k jeho menu viaže sa prvovýstup na Vysokú 3. sept. 1874.⁷ Spomenutý výstup na Gerlachovský štít urobil 31. augusta 1874 v sprievode majora Antona Döllera, Pavla Schwarza z Viedne, Jozefa

¹ Viď. moje články: Výškové meranie a mapovanie v Tatrách, Host a turista, 1940. a Kedy sa stal Gerlach najvyšším štítom Tatier? Časopis turistů, 1936.

² Jahrbuch d. Ung. Karp. Ver. 1894, 81 a list prof. Alfr. Grószu z 11. XII. 1948, mne písaný.

³ Jahrb. d. Ung. Karp. Ver 1876 (5).

⁴ V literatúre sa tento výstup často uvádza, mýlne, pod rokom 1871.

⁵ Jahrb. d. Ung. Karp. Ver. 1876 (3—5).

⁶ Viď. môj článok: Viktor Lorenc, priekopník tatranskej turistiky, Krásy Slovenska, 1946/47.

⁷ Ing. I. Houdek: Vysoká v Tatrách, Krásy Slovenska, 1945/46.

Schäferlinga, vodcu Jána Stilla a nosiča Samuela Horvaya z Velickej doliny a to z Kvetnice. Výstup aj opísal.⁸ Podávam ho v preklade:

„... Zamierili sme (z Kvetnice) k popukaným stenám (Gerlach. štítu) a cez úšusť dostali sme sa (o 7 hod. 52 m) k nápadnému žlabu, ktorý vodné žily vyhlodaly v skale... Dosiahnutý kút uzavieraly strmé, skoro kolmé steny, ktoré sme museli prekonať... Po niekoľkých márných pokusoch konečne našli sme stenu, ktorá zdala sa byť sleziteľnou a týmto smerom sme došli k cieľu. Dvaja sme sa vyskriabali na stenu, odkiaľ cesta bola už ľahšia. Náš vodca, ktorý navzdory vysokému veku celý deň dobre sa držal, a náš nosič čakali dolu a až neskoršie prišli hore k nám. O 8. hod. 40 min. boli sme všetci pospolu. Prekonanie spomenutej prekážky trvalo skoro tri hodiny. Ešte pomalší bol náš postup na ďalších stenách, ktoré pokrývalo chudobné rastlinstvo, i to len na začiatku cesty. S veľkým oneskorením, za 1½ hod., sledujúc žlab, plný snehu, dostali sme sa na hrebeň. Pod nami rozprestieral sa batizovský les. 10 minút sme ostali na záhybe hrebeňa, za ktorý čas som pozoroval aneroid, teplomer a urobil škicu. Teplomer ukazoval 3° C. Dosiahnutý bod tvoril trhlínu v rozoklanom hrebeni, ktorý sme prešli západným smerom a hore svahom o 10. hod. 50 min. dostali sme sa na končiar Malého Gerlachovského (Kotlového) štítu. Pod nami otváral tlamu Gerlachovský kotlák s ohromnými masami trosiek. Pokračovanie hrebeňa hore malým oblúkom tiahlo sa k najvyššiemu bodu, tvoriac nespočetné veže a ihly a do hĺbky padajúce steny tvorily taký istý polokruh. Tu sme prechodne stratili výšku, lebo sme museli poníže hľadať miesto, ktorým by sme mohli prejsť cez skalné rebro. Konečne na náprotivnom konci stien kotla došli sme k žlabu, plnému snehu, ktorý siahal do výšky hrebeňa. Hneď som spoznal, že tu sa nám ukazuje pohodlná cesta, hoci náš vodca a ostatní zprvu nechceli ma nasledovať. Sneh bol zamrznutý a dosť vysoký, aby pokryl všetky nerovnosti pôdy. Dosiahnúc hrebeň, už iba niekoľko krokov museli sme urobiť, aby sme dosiahli najvyšší bod, končiar Gerlachovského štítu. Hodinky ukazovaly vtedy 12 hod. a 35 minút. Hneď sme sa dali do hľadania fľaše turistov, ktorí sem došli 7. aug. 1874. V nej bol krátky záznam prof. Steinberga a teologa Elsnera.⁹ Našli sme tam však ešte fľašu zo smokovskej kyselky, o ktorej Still nevedel dať vysvetlenie. V Petermannových geografických zprávach sa tvrdí, že Steinbergov výstup bol prvovýstupom. Vyšetrovanie, pri ktorom pomáhal i major Döller, to potvrdilo. Je pravdepodobné, že prázdna fľaša pochádzala od mapérov z roku 1869.¹⁰

Nasleduje opis rozhľadu. Vykonali merania (Auer: 516 mm, teplomer 3° C), postavili pyramídu, do ktorej uložili fľašu s opisom výstupu a po jednohodinovom pobyte počali zostupovať.

Poznamenávam ešte toľko, že na najťažších miestach Velickej (Gerlachovskej) próby dal býv. Uhor. Karp. spolok roku 1878 a potom 1880 založiť refaze, skoby, čím sa výstup podstatne uľahčil.

⁸ Dr. Mik. Szontágh: A Magas Tátra, 1895, 388—397.

⁹ Still bol vodcom aj pri výstupe prof. Steinberga!

¹⁰ Tak sa zdá, že Déchy a Döller nevedeli vtedy ešte nič o ďalších predchádzajúcich výstupoch: Horsta r. 1872 a Stolareczyka r. 1874 a prítomný J. Still, ktorý viedol aj obe tieto výpravy, zjavne sa im o nich nepochopiteľne nezmienil. Spomenutá prázdna fľaša mohla pochádzať aj od nich.